

Psychiatrie in Wolfheze

In Wolfheze is een belangrijke stap gezet op weg naar een menswaardig bestaan voor psychiatrische patiënten. Hier werd het 'sociowonen' uitgevonden. Het psychiatrische ziekenhuis Wolfheze bedacht kleine wooneenheden, een leefvorm die wereldwijd navolging kreeg.

Psychiatrische patiënten werden eeuwenlang gezien als krankzinnigen en zenuwleiders die je het beste maar weg kon stoppen in grote gestichten of dolhuizen, ver weg van de maatschappij. Pas in de twintigste eeuw komt er in deze optiek duidelijke verandering. De psychiatrische patiënt blijkt behandelbaar al wisselen de inzichten hierover nog steeds.

Op weg naar zelfstandigheid

De veranderde visie ten aanzien van geestesziekten wordt weerspiegeld in de wijze van opvang en verzorging. In de tijd dat men over krankzinnigen sprak werden ze weggestopt in gestichten. Behandeling was er niet en eenzame opsluiting, al dan niet geketend of in dwangbuis, leek de enige remedie om de rust te waarborgen. Het gevaar voor de maatschappij was tijdelijk geweken. In Den Bosch werd al in 1442 het eerste dolhuis opgericht. Tot ver in de 18e eeuw boden dergelijke bewaarplaatsen onderdak aan een ieder die door afwijkend gedrag de openbare orde verstoorde.

Pas aan het begin van de 19e eeuw ging men krankzinnigen bekijken met een geneeskundig inzicht. Opsluiting maakte plaats voor een poging tot genezing. De behandelmethoden waren beperkt. Veelal werd gekozen voor een verzorging in de vrije natuur die de gesteldheid positief zou beïnvloeden. Ook arbeid zou een genezende werking hebben en dus werd een locatie gezocht te midden van uitgestrekte tuin- en landbouwgronden waar de geesteszieken zware en vermoeiende veldarbeid kon verrichten. Vrije lucht en beweging werden gezien als hoofdgeneesmiddelen. Een bosrijke, mooie omgeving moest tot vrolijkheid stemmen.

Nieuwe behandelmethoden

De twintigste eeuw brengt vele nieuwe behandelmethoden die allen beogen de zieke te genezen of te behandelen zodat het bestaan dragelijk wordt. Eenvoudig blijkt dit echter niet. De elektroshock, die door twee Italiaanse broers wordt ontdekt, is gebaseerd op het principe dat de geesteszieke een ziekte in de hersenen heeft. Om deze hersenen te genezen kan men ze verdoven of desnoods beschadigen. (De varkens in het Italiaanse slachthuis werden in sommige gevallen een stuk rustiger na een stroomstoot.)

In de jaren '50 en '60 wordt deze methode veelvuldig toegepast. De bijverschijnselen zoals stuip trekkingen die soms botbreuken tot gevolg hadden roepen echter steeds meer weerstand op. Met de komst van medicijnen verdwijnt deze behandelmethode dan ook snel naar de achtergrond.

Sociotherapie in Wolfheze

In de jaren '60 ontstaat in Wolfheze als reactie op de biologische benadering (gekke als hersenziekte) de sociotherapie die aandacht heeft voor de sociale context van de patiënt. Alleen medicatie bleek niet altijd afdoende. Door middel van gesprekstherapie wordt gaandeweg meer en meer gewerkt aan resocialisatie van de patiënt die niet langer opgesloten dient te worden maar begeleid moet worden naar een zelfstandig bestaan, voor zover mogelijk. Zelfbeschikking en zelfstandigheid worden steeds meer de leidraad in het behandelplan van psychiatrische patiënten. Maar aan deze zienswijze zitten ook nadelen, zo is in de laatste decennia gebleken.

Honderden plaatsen in psychiatrische ziekenhuizen werden opgeheven omdat men de mening was toegedaan dat langdurige opname alleen maar leidde tot hospitalisering en isolatie van de maatschappij. De patiënt moest zich juist kunnen handhaven in die maatschappij, dat was het streven. Voor sommige ex-patiënten bleek dit echter te hoog gegrepen. Deze nieuwe inzichten zijn deels debet aan het grote aantal daklozen die onze steden bevolken. Niet iedereen blijkt in staat zich zelfstandig te kunnen handhaven en een enkeling is er juist bij gebaat om in de bossen, ver weg van de bewoonde wereld, een eigen wereld te creëren die voor hen wel leefbaar is.